Seminar Katedre za astronomiju, 30.01.2018.

# Radio-evolucija ostataka supernovih i nelinearno difuzno ubrzavanje čestica

Marko Pavlovi *Katedra za astronomiju Matematički fakultet* marko@matf.bg.ac.rs



### 1. Uvod

- 1.1 Za-to radio-evolucija?
- 1.2 Za-to ubrzavanje estica?
- 2. Model
- 3. Rezultati
  - 3.1 Radio-evolucija OSN G1.9+0.3
  - 3.2 Op-ti model radio-evolucije OSN
  - 3.3 Ekviparticija u OSN
- 4. Zaklju ak
- 5. Planovi za dalji rad
- 6. Pitanja i diskusija

### 1.1 Zašto radio-evolucija?



Uro-evi at al. (2003); Arbutina and Uro-evi (2009); Uro-evi et al. (2009); Uro-evi et al. (2010); Pavlovi et al. (2013); Vukoti et al. (2014); Pavlovi et al. (2014); Kosti et al. (2016); Bozzetto et al. (2017)







### 1.2 Zašto ubrzavanje čestica?



Baade & Zwicky 1934

#### Fermi 1949



**The Obedient Genius** 

GIUSEPPE BRUZZANITI B Birkhäuser

Bell 1978a, b

#### Axford et al. 1977, Krymsky 1977 Blandford & Ostriker 1978



# 2. Model

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN:

eksponencijalni profil

odba enog materijala u

eksploziji SN

Mignone et al. 2007 Orlando et. al 2012 Pavlovi 2017 Pavlovi et al. 2018

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija udarnog talasa + uticaj kosmi kih zraka Ferrand et al. 2010 Ellison et al. 2007

Ubrzavanje estica: NLDSA

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Poja anje magnetnog polja

Blasi et al. 2002, 2005

Poja anje magnetnog polja

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Ubrzavanje estica: **NLDSA** 

Po etni uslovi OSN: eksponencijalni profil odba enog materijala u eksploziji SN

Ellison et al. 2007

Dwarkadas and Chevalier 1998

Mignone et al. 2007 Orlando et. al 2012 Pavlovi 2017 Pavlovi et al. 2018

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika PLUTO

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN: eksponencijalni profil odba enog materijala u eksploziji SN

Eksponencijalni profil gustine odba enog materijala:

$$\rho_{\rm SN}(r) \propto t^{-3} e^{-\frac{v(r)}{v_e}}$$

- Kineti ka energija eksplozije:
- <sup>"</sup> Masa odba enog materijala:
- " Homogena MZM

 $E_0 = 10^{51} \text{erg}$ 

$$M_{\rm ej} = 1.4 M_{\rm sun}$$



Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija udarnog talasa + uticaj kosmi kih zraka Ferrand et al. 2010 Ellison et al. 2007

Poja anje magnetnog polja

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN:

eksponencijalni profil

odba enog materijala u

eksploziji SN

Ubrzavanje estica: NLDSA

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Dwarkadas and Chevalier 1998



$$\frac{\partial}{\partial t} \begin{pmatrix} \rho \\ \rho \\ v \\ E \end{pmatrix} + \nabla \cdot \begin{pmatrix} \rho \\ v \\ \rho \\ v \\ (E + P) \\ v \end{pmatrix}^{\mathrm{T}} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

#### Mignone et al. 2007

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

$$P = (\gamma - 1)\boldsymbol{\epsilon}$$

 Vremenska i prostorna zavisnost adijabatskog indeksa plazme:

$$E = \frac{P}{\gamma - 1} + \frac{1}{2}\rho v^2$$

$$\boldsymbol{\gamma} = \boldsymbol{\gamma}(x, y, z, t)$$

Ellison et al. 2004 Ferrand et. al 2010 Orlando et. al 2012



Rimanov problem

Rimanovi rezava i





#### Metod Godunova

$$\frac{\partial}{\partial t} \begin{pmatrix} \rho \\ \rho \\ E \end{pmatrix} + \nabla \cdot \begin{pmatrix} \rho \\ v \\ \rho \\ v \\ (E+P) \\ v \end{pmatrix}^{\mathrm{T}} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix} \begin{bmatrix} \mathbf{D} \\ \mathbf{D} \\ \mathbf{D} \\ \mathbf{D} \\ \mathbf{D} \end{bmatrix}$$

Mignone et al. 2007

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

 $P = (\gamma - 1)\epsilon$ 

 Vremenska i prostorna zavisnost adijabatskog indeksa plazme:

$$E = \frac{P}{\gamma - 1} + \frac{1}{2}\rho v^2$$

$$\gamma = \gamma(x, y, z, t)$$

Ellison et al. 2004 Ferrand et. al 2010 Orlando et. al 2012







Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija udarnog talasa + uticaj kosmi kih zraka Ferrand et al. 2010 Ellison et al. 2007

Poja anje magnetnog polja

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN:

eksponencijalni profil

odba enog materijala u

eksploziji SN

Ubrzavanje estica: NLDSA

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija ud uticaj kosm Ferrand et Ellison et a

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN:

eksponencijalni profil

odba enog materijala u

eksploziji SN

# Ubrzavanje estica: NLDSA

Poja anje magnetnog p

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlow





Blasi et al. 2002, 2005

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija udarnog talasa + uticaj kosmi kih zraka Ferrand et al. 2010 Ellison et al. 2007

Poja anje magnetnog polja

Dwarkadas and Chevalier 1998

Po etni uslovi OSN:

eksponencijalni profil

odba enog materijala u

eksploziji SN

Ubrzavanje estica: NLDSA

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Dinami ka evolucija: 2D/3D hidrodinamika **PLUTO** 

detekcija udarnog talasa + uticaj kosmi kih zraka

### Poja anje magnetnog polja anje estica:

Caprioli et al. 2008, 2009, Pavlovi et al. 2017

Blasi et al. 2002, 2005

Po etni uslovi OSN: eksponencijalni profil odba enog materijala u eksploziji SN

Dwarkadas and Chevalier 1998

#### %Rarticle-In-Cell (PIC)+simulacije



Caprioli and Spitkovsky 2014a,b,c



Vladimir Zeković (privatna komunikacija, rad u pripremi)



NT PARTICLE BACKSCATTERING OF A SHOCK WAVE/TRISTAN-MP/RELATIVISTICKE/mp\_me=64\_ugao=0\_gamma=15\_sig=0.4\_delg=-

Vladimir Zeković (privatna komunikacija, rad u pripremi)



Poja anje magnetnog polja usled rezonantnih i nerezonantnih nestabilnosti izazvanih tokom kosmi kih zraka.

$$\frac{P_{\rm w,p}}{\rho_0 v_{\rm s}^2} \cong \frac{1-\zeta}{4M_{A,0}} U_p^{-3/2} (1-U_p^2) (1+\lambda) = 0$$

<sup>"</sup> Magnetni pritisak Alfenovih talasa u prekursoru.

$$P_{\rm w} = rac{1}{8\pi} (\sum_{\mu} \delta B_{\mu})^2$$

Poja anje magnetnog polja

Caprioli et al. 2008, 2009

### 3. Rezultati



# One good test is worth a thousand expert opinions.

— Wernher von Braun —

AZQUOTES

#### 3.1 Radio-evolucija OSN G1.9+0.3

#### Pavlovi , M. Z., MNRAS, 468, 1616 (2017)



#### Green & Gull 1984, Green et al. 2008





Murphy et al. 2008 (MOST)





$$\gamma = \gamma(x, y, z, t)$$
$$P = (\gamma - 1)\epsilon$$





















#### 3.2 Opšti model radio-evolucije OSN

Pavlovi, M. Z., Urozevi, D., Arbutina, B., Salvatore, O., Maxted, N., Filipovi, M., ApJ, 852, 84 (2018)

Model Abbreviation (1)	Ejecta Mass $(M_{\odot})$ (2)	Explosion Energy $(10^{51} \text{ erg})$ (3)	Ambient Density (cm <sup>-3</sup> ) (4)	Maximum Age (kyr) (5)	Maximum Size of Physical Grid (pc) (6)						
						SNR0.005_0.5	1.4	0.5	0.005	400	140
						SNR0.005_1.0	1.4	1.0	0.005	400	160
						SNR0.005_2.0	1.4	2.0	0.005	500	200
SNR0.02_0.5	1.4	0.5	0.02	150	80						
SNR0.02_1.0	1.4	1.0	0.02	150	80						
SNR0.02_2.0	1.4	2.0	0.02	150	90						
SNR0.2_0.5	1.4	0.5	0.2	60	35						
SNR0.2_1.0	1.4	1.0	0.2	60	35						
SNR0.2_2.0	1.4	2.0	0.2	70	35						
SNR0.5_0.5	10	0.5	0.5	35	20						
SNR0.5_1.0	10	1.0	0.5	40	25						
SNR0.5_2.0	10	2.0	0.5	50	32						
SNR2.0_0.5	10	0.5	2.0	23	20						
SNR2.0_1.0	10	1.0	2.0	23	20						
SNR2.0_2.0	10	2.0	2.0	23	20						

 Table 1

 Adopted Parameters and Initial Conditions for the Hydrodynamic Models Used to Obtain Radio Evolution of Different SNRs



user: marko Fri Apr 7 13:10:29 2017







![](_page_46_Figure_3.jpeg)

![](_page_47_Figure_0.jpeg)

![](_page_48_Figure_0.jpeg)

![](_page_49_Figure_0.jpeg)

#### 3.3 Ekviparticija u OSN

Urozevi, D., Pavlovi, M. Z., Arbutina, ApJ, u ztampi (2018)

![](_page_50_Figure_2.jpeg)

![](_page_51_Figure_0.jpeg)

## 4. Zaključak

1) Efikasno difuzno ubrzavanje estica modifikuje strukturu udarnog talasa, zna ajno poja ava me uzvezdano magnetno polje, ime proces ubrzavanja i radio-emisije ubrzanih elektrona postaje nelinearan i zahteva primenu numeri kih simulacija.

2) Modelovali smo specifi nu radio-evoluciju najmla eg poznatog Galakti kog OSN G1.9+0.3. Procenjena starost ovog OSN iz nazeg modela iznosi oko 120 godina, dok gustina okolne MZM iznosi 0.02 cm<sup>-3</sup>. Strmiji spektralni indeksi (standardna DSA teorija predvi a oko 0.5) kod mladih OSN dobijaju se putem efikasnog NLDSA mehanizma i odgovaraju eg poja anja magnetnog polja.

3) Radio-emisija ostatka G1.9+0.3 raste tokom faze slobodnog zirenja, dosti0e maksimalnu vrednost 600 godina posle eksplozije da bi zatim ukupan sjaj opadao do kraja faze slobodnog zirenja i u fazi Sedov-Tejlora. Numeri ki model pokazuje da je porast radio-emisije uobicajena pojava kod mladih OSN.

4) Pored radio-emisije, implementiran je i jednostavan model za sintezu sinhrotronskog spektra OSN G1.9+0.3 od radio do X-podru ja, koji pokazuje dobro slaganje sa posmatranjima.

5) Evolutivne trake, dobijene u ovom radu, mogu biti veoma korisne za radioposmatra e. Oni ih mogu primeniti na odre ivanje evolutivnog statusa svih posmatranih Galakti kih i vangalakti kih OSN, za koje je nepoznata starost ili parametri okoline.

6) Radio evolutivne trake za OSN koji evoluiraju u razli itoj gustini seku se izme u 10 pc i nekoliko desetina parseka. Sigma-D trake za vecu gustinu MZM se posle toga nalaze ispod traka koje odgovaraju retkoj sredini. Stoga korelacija izme u okolne gustine i polo0aja na Sigma-D dijagramu nije uvek jednozna na.

7) U nazim simulacijama se dobijaju Sigma-D nagibi izme u -4 i -6 za potpuni re0im Sedov-Tejlora, koji se dobro sla0u sa teorijskim predvi anjima i vrednostima za posmatrane uzorke OSN.

8) Zaklju ujemo da je ekviparticija opravdana pretpostavka za energiju elektrona i magnetnog polja u starijim OSN, tokom faze Sedov-Tejlora. Tako e, simulacije nude mogu e objaznjenje za ekviparticiju izmedju kosmi kih zraka i magnetnog polja u MZM.

# 5. Planovi za dalji rad

1) Neophodan je rad na razvoju numeri kih modela hidrodinami ke evolucije OSN u radijativnoj fazi.

2) Od velikog zna aja, posebno kod mladih OSN, bi bilo uklju ivanje Alfenovog drifta u model NLDSA.

3) Planirano je povezivanje simulacija OSN razvijenih u ovom radu sa simulacijama eksplozija supernovih na znatno manjim skalama.

4) Planiramo da analizu ekviparticije prozirimo na sve OSN za koje postoji dovoljno posmatranja u razli itim oblastima elektromagnetnog spektra.

5) Kao jedan od glavnih nerezenih problema u oblasti vidimo injekciju i ubrzavanje elektrona na udarnim talasima.

### Acknowledgements

- This work is part of Project No. 176005 "Emission nebulae: structure and evolution" supported by the Ministry of Education, Science, and Technological Development of the Republic of Serbia.
- <sup>"</sup> Numerical simulations were run on the PARADOX-IV supercomputing facility at the Scientific Computing Laboratory of the Institute of Physics Belgrade, supported in part by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia under project No. ON171017.
- We acknowledge the hospitality of the Osservatorio Astronomico di Palermo where part of this work was carried out, special thanks to Salvatore Orlando and Marco Micelli for their illuminating contributions to this project.
- <sup>\*</sup> M. P. also thanks **Gilles Ferrand** for extremely helpful discussions, advices and help during this work. We are indebted to **Brian Reville** for his valuable comments on different approaches in SNR modeling.

![](_page_55_Picture_5.jpeg)

University of Belgrade Faculty of Mathematics

![](_page_55_Picture_7.jpeg)

![](_page_55_Picture_8.jpeg)

## Hvala na pažnji